

**Josep Pascual, testimoni dels canvis
Patrimoni embardissat**

La Torre
FERRERA

Relació d'horaris i serveis:

Ajuntament de Mont-ras

www.mont-ras.cat

Pl. Ajuntament, 1 - 17253 Mont-ras
Tel. 972 301 974 – 621 219 300

E-mail: ajuntament@mont-ras.cat

Atenció al públic:

Dilluns de 9 a 13:30h. i de 17 a 19:30h.
Dimarts a divendres de 9 a 13:30h.

Biblioteca i PiJ (Punt d'Informació Juvenil)

www.mont-ras.cat

Pl. Ajuntament, 1 bxs - 17253 Mont-ras
Tel. 972 301 292

E-mail: [bibiblioteca@mont-ras.cat](mailto:biblioteca@mont-ras.cat)
pj@mont-ras.cat

Atenció al públic: Dilluns a divendres de 16 a 19h.

Jutjat de Pau

Pl. Ajuntament, 1 1r pis - 17253 Mont-ras
Tel. 972 301 974 (demanar per Jutjat)

Atenció al públic: Dimecres de 12 a 13h.

Serveis socials

**Treballadora social, Educadora social
Psicòleg i Servei d'Atenció Domiciliària**

Pl. Ajuntament, 1 1r pis - 17253 Mont-ras
Tel. programació visites: 639 028 243
(és indispensable concertar cita prèvia)

*Per a atenció psicològica, cal visita prèvia per
valoració del cas.*

Atenció al públic: Dijous de 9 a 14h.

Correus

Pl. Ajuntament, 1 - 17253 Mont-ras

Atenció al públic: Dilluns a divendres de 8:30 a 9:30h.

Club de la feina de Mont-ras

Pl. Ajuntament, 1, 2n pis – 17253 Mont-ras
Demana cita prèvia: 972 301 974 – 621 219 300

E-mail: ajuntament@mont-ras.cat
professionals@baixemporda.cat
www.baixemporda.cat/borsa

Atenció al públic:

Divendres de 9 a 13,30h. (2 cops al mes)

Escola Torres Jonama

www.xtec.cat/torresjonama

C/ Torres Jonama, 9 - 17253 Mont-ras
Tel. 972 304 769

E-mail: ceiptorresjonama@centres.xtec.cat

Llar d'Infants “El Gira-sol”

www.elgira-sol.cat

C/ Torres Jonama, 11 - 17253 Mont-ras
Tel. 972 305 030

E-mail: egirasol@mont-ras.cat

Farmàcia Begoña Montalban

C/ Torres Jonama, 15 – 17253 Mont-ras
Tel. 972 304 959

Atenció al públic: Dilluns a divendres

- Matins de 9 a 13:30h.
- Tardes de 17 a 20:30h.
- Dissabtes de 9 a 13:30h.

Recollida de trastos vells

2n i últim dilluns de mes (cal avisar per telèfon a l'Ajuntament prèviament i deixar els trastos al carrer abans de les 8h.). Només un màxim de 7 peces.

Deixalleria mòbil

Últim dilluns de cada mes

Nova ubicació: Aparcament davant Escola Torres Jonama

Dipòsit de branques de poda

De dilluns a divendres

Horari estiu: de maig a setembre de 17 a 19h.

Horari hivern (a partir canvi d'hora): d'octubre a abril de 16 a 18h.

Lloc: Camp d'Esports - (accés pel C/ Tramuntana)

Recollida de cartró als comerços porta a porta

Servei quinzenal segons calendari

Telèfon d'emergències 112

Urgències sanitàries, extinció d'incendis i salvaments, seguretat ciutadana, protecció civil, atenció al ciutadà de la Generalitat de Catalunya, etc.

Edita:

Associació Sociocultural Mont-ras al Cor

Redacció i publicitat:

latorreferrera@gmail.com

<https://latorreferrera.wordpress.com/>

Tel. 629 642 981

Direcció i coordinació:

Anna Vigatà

Consell de redacció:

M. Àngels Bernadet

Patricia Ferrer

Irene Genís

Pilar Giménez

Xavier Grañén

Martí Sabrià

Col·laboradors:

Marc Casanovas

Núria Clara

Ferran Cros

Isabel Corominola

Josep Maria Farreró

Miquel Llenas

Marta Vilà

Fundació Josep Pla

Maquetació:

Alexandra Ulpat

Xarxes socials:

Èlia Pagès

Fotografia:

Miquel Galceran

Xavier Grañén

Jordi Massoni

Publicitat:

Patricia Ferrer

Irene Genís

Impressió:

Gràfiques Trema. Arbúcies

Dipòsit legal:

GI.1386/2007

Amb la col·laboració de:

Diputació de Girona

Ajuntament de Mont-ras

Correcció:

Marta Padrós

La revista es reparteix gratuïtament a tots els domicilis del municipi. Si algun veí no la rep o algú no resident o un organisme vol rebre-la habitualment, pot posar-se en contacte amb nosaltres per correu electrònic.

Aquesta publicació no comparteix necessàriament les opinions signades pels col·laboradors.

EDITORIAL

Fa gairebé mig any que ens vam tornar a trobar, després de molts dies d'enclaustrament. Amb incerteses, però també amb esperança, vam gaudir de l'estiu, pensant que tot tornaria a ser aviat com havia estat sempre, i amb moltes ganes de trepitjar ferm en un terreny segur.

Però sembla que no i que, malauradament, ens haurem d'acostumar que les coses no siguin tan certes com voldríem, i que tot canviï amb molta més rapidesa del que estàvem acostumats.

Per això hem optat per continuar aprofundint en la temàtica del canvi climàtic i en com aquest afecta el nostre territori, el nostre paisatge i el nostre hàbitat, un entorn que també es ressent del que està passant.

Les aportacions dels nostres col·laboradors ens aproximaran al tema. Lluny de fatalismes ens ajudaran a comprendre la realitat, ja que és important conèixer què està passant per prendre'n consciència, i també per entendre com ens hauríem de comportar els humans.

Sembla que la clau podem tenir-la cadascun/a de nosaltres, amb petites i reiterades accions individuals que poden ajudar i crear consciència social.

I amb la mateixa esperança amb què vam gaudir de l'estiu, gaudirem del Nadal.

Que tingueu molt bones festes.

SUMARI

Josep Pascual, testimoni dels canvis. 5

Les platges i el canvi climàtic. 8

Com afecta el canvi climàtic als virus. 13

Les coses han anat així i prou. 17

Patrimoni embardissat. 21

Molins i forns de calç. 28

Conte. 31

Ninotaires. 33

Gastronomia. 35

QUE NO TE CONFUNDAN
EN EL BUDA, COMO EN CASA

RESERVA TU COMIDA
PARA LLEVAR
PIDELO POR
WHATSAPP

JOSEP PASCUAL, TESTIMONI DELS CANVIS

Anna Vigatà

En Josep Pascual davant l'Oficina de Turisme, espai que visita habitualment i on aporta les dades meteorològiques.

Foto: Xavier Grañén

Parlar d'en Josep Pascual és parlar d'aquella persona que tots pensem que coneixem, però en passar una agradable tarda de conversa amb ell ens trobem amb algú polifacètic que ens ofereix molt per descobrir. Ser fill de família de pescadors, curios i observador, va fer que se li despertés el gust per la meteorologia. Les converses dels més grans decidint quan i on anar a calar la xarxa per assegurar-se que els peixos hi quedaven enganxats, el van fer un gran coneixedor dels fenòmens meteorològics que asseguraven una bona pesca quan al dia següent llevaven.

Per entendre la trajectòria d'en Josep Pascual hem de saber que quan feia els estudis de batxillerat elemental li va caure a les mans un llibre de geografia de Santiago Sobrequés. Una part del temari d'aquest llibre parlava del que l'apassionava, i es va enganxar encara més en aquest món. Als 13 anys va començar a agafar dades, molt elementals per la manca de mitjans i de ben segur que també de mètode. Però a partir dels 15, que ja disposa d'un termòmetre i d'un baròmetre de paret que li havien regalat al seu pare, els registres esdevenen més rigorosos. Malauradament, va decidir que totes les dades dels 13 als 15 anys no tenien cap valor i va estripar tot el que havia anat acumulant (no sé què donaríem ara per poder-ho tenir!). Afortunadament, totes les dades a partir dels 15 les ha anat guardant i en cap cas ha dubtat de la seva vàlua.

Acabat el batxillerat va deixar l'Estartit i va anar a Barcelona a estudiar enginyeria agrícola (única opció que tenia per fer topografia, que és el que li agradava estudiar). Durant aquella època, recollia les dades de manera irregular, únicament quan tornava a l'Estartit. Tot i així serien cabdals per a alguns estudis fets a l'ICM (Institut de Ciències del Mar).

La casualitat va fer que ensenyés un dels seus gràfics de temperatures a un enfeinat treballador de la delegació de la *Agencia Estatal de Meteorología*, a qui recorda marcant minuciosament unes dades en un mapa immens. Es va guanyar la seva confiança fins al punt que aquell home va acabar facilitant-li el primer pluviòmetre.

I com que les coses no venen mai soles, el Dr. Antoni Ballester va veure el mateix gràfic al dia següent i li va cridar l'atenció. Ballester va voler conèixer l'autor de la gràfica i veient els recursos de què disposava, li va permetre que utilitzés diversos aparells de l'ICM, ja que la informació que aquell noi recollia podia ser útil per als seus estudis. Ja tenim en Josep col·laborant en tasques de meteorologia i gaudint de la feina que fa. Des de l'any 68 fins al 70 es dedica a recollir dades de temperatura de l'aire i precipitacions, que facilita al Instituto Nacional de Meteorología, l'actual AEMET. Afortunadament, a partir

del 73 els mitjans emprats per prendre les mostres i les dades cada cop són més sofisticats, ja que fa servir el material cedit per l'ICM. Cada 8 o 10 dies predrà la temperatura de l'aigua del mar (tot dependrà de l'estat de la mar). Amb el Servei Meteorològic de Catalunya també hi col·laborarà, però no serà fins als anys 90, moment de la seva creació.

Fer el servei militar va propiciar que en Josep creés unes fitxes fàcils d'omplir per recollir la temperatura màxima i mínima i les precipitacions, això garantiria la continuïtat de la seva tasca malgrat ser molt lluny. L'ajuda de la mare i la germana per anar-ho fent va ser primordial. En Josep, d'anècdotes en té moltes i totes afavoreixen que pugui desenvolupar la seva passió amb més mitjans, ja que sap guanyar-se la confiança de tots els que va trobant pel camí.

Amb el que s'ha descrit fins aquí podem valorar la constància, l'adaptació i el rigor en les anotacions, que ens proporcionen una informació important durant un llarg període de temps, el més llarg de la Mediterrània. Aquestes anotacions ininterrompudes donen una idea de la tendència de les sèries. Aquí, precisament, és on comença el nostre maldecap: quan els científics analitzen les dades preses des de 1968 (de tipus meteorològic) més les preses a partir de setembre de 1973 per a l'ICM. Aquesta anàlisi queda recollida en un estudi fet per Jordi Salat, científic de l'ICM, en què s'exposa que el nivell del mar ha pujat 10 cm en 30 anys. Les causes de l'augment poden ser, tal com es diu sempre, el desglaç de les grans glaceres, però també s'ha de considerar que amb l'increment de la temperatura de l'aigua del mar, aquesta també ocupa més volum i ocasiona el consegüent problema de pèrdua de platja. Es calcula que uns 60 centímetres cada any, fet que afecta els habitatges construïts a prop de l'aigua. Des que es va instal·lar el punt geodèsic a Roca Maura, l'any 1993, Pascual pot mesurar des de Begur a l'Estartit l'estat de la platja i com aquesta es va perdent progressivament. El blog de *Global Climate Change* de la NASA parla de com una estació meteorològica de la costa espanyola dona l'oportunitat de comprendre el canvi climàtic en un llarg període de temps.

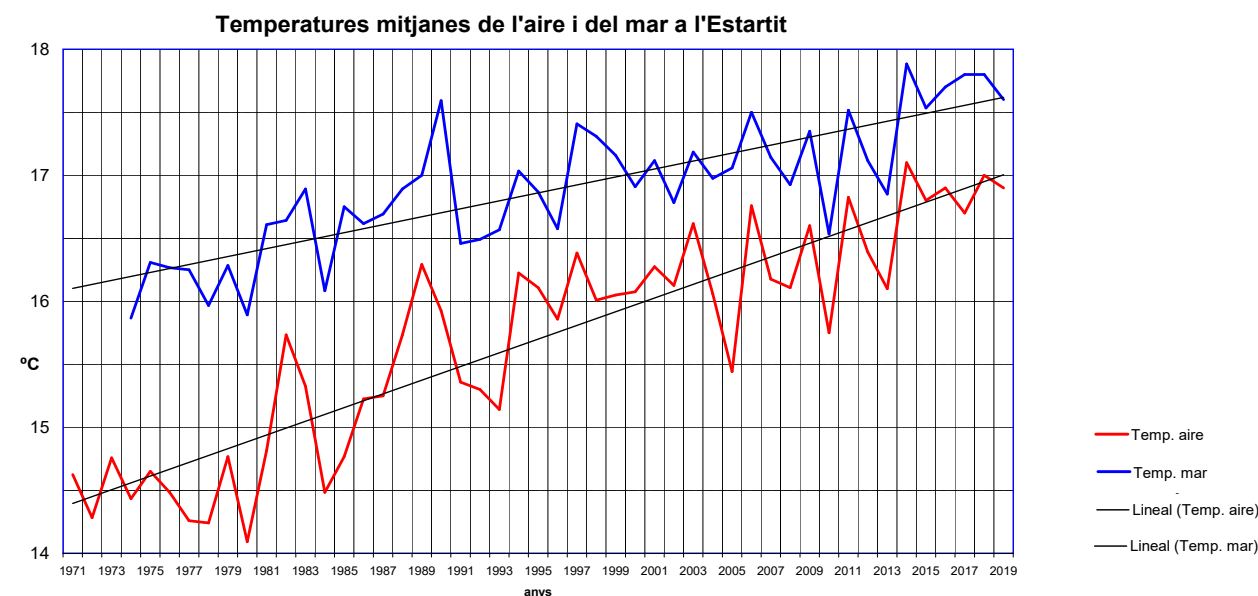

Platja de l'Estartit, amb les Medes al fons, lloc emblemàtic per a en Josep. Hi porta a terme la recollida de les dades.

Foto: Xavier Grañén

El canvi climàtic és evident, així ho corroboren científics d'arreu del món quan analitzen les dades que Pascual els presenta. Es constata a partir de l'evolució de la temperatura de l'aigua del mar que, presa de forma regular a 80 m de profunditat a una milla a llevant de les illes Medes, dona un increment de 0,5 °C. En superfície el canvi és molt superior, ha augmentat més d'un grau. Aquest augment, aparentment mínim a ulls dels profans, és molt greu, ja que no hem de comparar les temperatures entre els mateixos mesos en diferents anys, sinó que hem de comparar les oscil·lacions entre gener i agost i veure la tendència al llarg dels anys. Si fem això apreciem la gravetat de la situació.

Un altre aspecte a considerar són els corrents, aquests són menys intensos que els que es poden apreciar en altres continents, però no menys importants. Els canvis de temperatura són més evidents en zones continentals que en mars i oceans. La barreja vertical d'aigües frena la pujada de la temperatura a la vegada que la calor es va enviant cap a nivells inferiors del mar.

Gràfica de temperatures mitjanes de l'aire i de l'aigua del mar a l'Estartit. Totes dues marquen una clara tendència a l'alça.

Imatge: Josep Pascual

La diferència de temperatura entre les zones continentals i els oceans modifica la circulació habitual dels vents d'un àrea determinada, i ho fa tant en intensitat com en durada. Això pot provocar les catàstrofes a les quals ens estem acostumant darrerament, provocades per fenòmens climatològics que no són propis del nostre territori. El mateix pot passar amb els corrents marins.

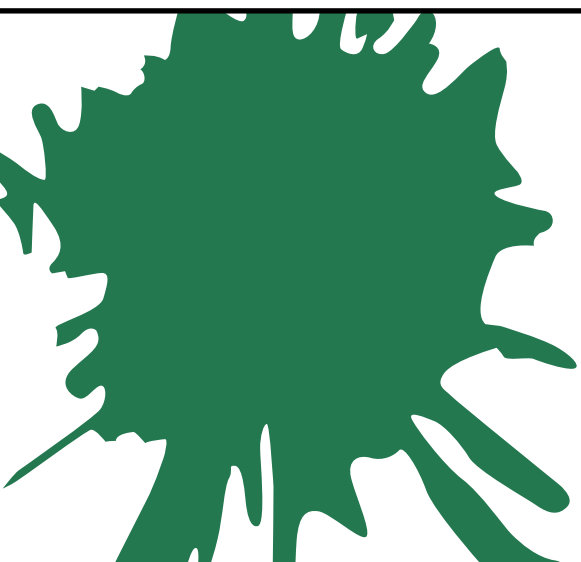
En tot cas, el que estem notant ara al nostre mar és el que es coneix com a *tropicalització* de la Mediterrània: espècies que habitaven més al sud es desplacen cap al nord i algunes habitades a les aigües més fredes estan desapareixent. Una de les espècies que ja està patint són els coralls, especialment els d'Austràlia. A més, l'augment del CO₂ atmosfèric fa que part d'aquest gas sigui absorbit pels oceans, fet que provoca l'acidificació dels mars que afectarà no solament els coralls sinó totes les espècies que tenen closca calcària, com ara els musclos o les llagostes.

Gràcies a l'acció del mar, la temperatura continental ens queda regulada i evita grans contrastos. Però amb aquesta tendència d'increment constant, l'atmosfera té més capacitat de retenció d'aigua en forma de

vapor i evidentment ens anirem trobant amb fenòmens (tempestes, pedregades, temporals) cada cop més violents.

Per cert, no podem finalitzar l'article sense fer esment al fet que una divisió de l'agència espacial dels Estats Units (*Earth Science Division: Program Scientist, Physical Oceanography*) va enviar una carta a Jordi Salat i a Josep Pascual en què agraeix la feina feta per Pascual i que van llegir en un estudi publicat per Salat (*Forty-five years of oceanographic and meteorological observations at a coastal station in the NW Mediterranean: a ground truth for satellite observations*). Manifesten que les coincidències de les dades preses per Pascual amb les recollides pel satèl·lit de la NASA donen confiança als resultats del satèl·lit i posen de manifest la meticulositat de la recollida manual de les dades.

Com diu en Josep: "el canvi climàtic és imparable, només se n'adonen els que observen les dades i s'ho creuen." Però ell continuarà anant mar endins amb la barca, deixant constància d'aquests canvis. Si ho contemplem passivament no deixarà de ser una anècdota, però cal que ens hi impliquem per reduir-ne l'impacte.

PINTURA
DECORACIÓ

PINTURES JOVIC, S.C.

Tels. 629 37 40 10 - 609 36 79 82
e-mail: pinturesjovic@gmail.com
www.pinturesjovic.com
17200 PALA FRUGELL (Girona)

RAMON CROS
INSTAL·LACIONS

RAMON CROS CUGAT
Electricitat · Fontaneria · Calefacció

✉ instalcros@hotmail.com
☎ 606 455 800
C/Travesia de la riera n°5
17253 MONT-RAS - GIRONA

LES PLATGES I EL CANVI CLIMÀTIC

L'oportunitat per adaptar-nos

Marc Casanovas Castelló

Platja urbana, on la funció de protecció és gairebé nul·la i la biodiversitat es veu greument alterada. Foto: Jordi Massoni

Quan la paraula platja ens ve al cap, la majoria de nosaltres pensem en imatges molt semblants: sorra, aigua de mar, roques, però també: tovallola, crema solar, turistes, guinguetes, barques, la Creu Roja, etc. Relacionem les platges amb el benestar, l'estiu, l'oci, la prosperitat econòmica i fins i tot amb la felicitat, però moltes vegades oblidem que estem parlant d'un espai natural. És cert que moltes platges han estat *artificialitzades* amb la construcció de passejos marítims, espigons, ports i habitatges, però malgrat que estiguin envoltades o sepultades de ciment, encara segueixen sent espais naturals (alterats, modificats i *artificialitzats*). Les platges ens aporten, com a espais naturals, tres funcions (altrament dits serveis ecosistèmics): protecció dels temporals, biodiversitat i un espai recreatiu o per socialitzar.

El concepte de platja el podem definir d'una forma diferent, fàcil d'entendre i difícil d'explicar, amb la paraula *interfase*. Les platges són interfases, és a dir que no són ni mar ni continent, sinó un punt de trobada entre la litosfera (la capa continental del planeta), la hidrosfera (la capa d'aigua del planeta) i l'atmosfera (la capa gasosa del planeta). Aquesta naturalesa li dona una gran diversitat ecosistèmica i de recursos, i la converteix en una àrea especialment atractiva per als assentaments

humans. El resultat és que actualment a Catalunya més d'un 60% de la població viu prop de les platges.

Malauradament no tot és positiu, i el fet de tractar-se d'un punt de trobada entre les diferents capes del planeta la fa especialment sensible a qualsevol canvi al seu voltant. Això vol dir que qualsevol acció que l'afecti pot traduir-se en una limitació de les seves funcions naturals (protecció, font de biodiversitat i espai social).

Fem l'exercici d'imaginar una platja verge (o natural) com la platja de Castell de Palamós, la cala del Crit de Mont-ras o la platja del Mas Pinell a l'Estartit i comparem-les amb platges urbanes com la de Calella de Palafrugell, Sant Antoni de Calonge o la Fosca a Palamós. Ràpidament identificarem els impactes de l'activitat humana i podrem intuir com han afectat les seves funcions naturals. En les platges urbanes la funció de protecció és gairebé nul·la i la biodiversitat es veu greument alterada. Actualment, en molts municipis les funcions de la platja es limiten a l'última de les tres esmentades, la d'espai recreatiu. Les altres dues, de caràcter natural i biofísic queden relegades. És per aquest motiu que quan pensem en les platges, normalment no les imaginem com a espai natural.

L'augment de la freqüència dels temporals i un canvi en la direcció de l'onatge pot provocar una agitació de l'aigua que dificultarà les accions que s'han de portar a terme dins dels ports. Foto: Miquel Galceran

Les platges es formen per l'acció de les ones i dels corrents marins que transporten materials a una determinada zona i formen les apreciades acumulacions de sorra on ens estirem a bronzejar-nos la pell. Són, però, estructures canviants que constantment pateixen aportacions i pèrdues de materials, i cal que al llarg de l'any les aportacions siguin iguals a les pèrdues per mantenir l'equilibri. Quan les aportacions de material no poden compensar les pèrdues, la platja tard o d'hora desapareix. En tenim exemples propers, com les platges de Sant Antoni de Calonge o la de Llafranc, on la construcció d'espigons i ports esportius ha fet que les aportacions de sorra es redueixin i vagin desapareixent a poc a poc. Quan hi ha una pèrdua important de material a causa d'una llevantada, per exemple, calen grans aportacions artificials de material per regenerar-les de manera temporal (fins a la propera llevantada). Quan es trenca l'equilibri natural entre les aportacions i les pèrdues de material, les platges no poden existir de manera natural i aquest problema es converteix en un bucle de difícil solució.

Un cas contrari, que ha sortit beneficiada de tots aquests canvis, és la platja de Sa Riera, a Begur. La

platja de Sa Riera és de les poques de Catalunya que creix anualment, amb uns 3.000 metres cúbics de sorra, i en l'últim mig segle ha doblat la seva superfície. En aquestes platges el debat és què cal fer amb l'excedent de sorra.

Hem vist que l'activitat humana ha canviat de forma directa la morfologia de les platges i en conseqüència ha obligat a adaptar-se o a migrar tots els ecosistemes que vivien en aquest espai en equilibri. Tanmateix, hi ha altres impactes que també estan canviant les platges tal com les coneixem avui, però que no es veuen a primer cop d'ull, són els impactes del canvi climàtic.

En l'anterior edició d'aquesta revista, vam poder llegir de la mà del Dr. Ramon Folch les evidències d'un canvi climàtic que ja tenim aquí i que requereix fer canvis vitals per fer-hi front. No perdre temps a explicar què és el canvi climàtic ni la seva existència, ja que hi ha poques veus més respectades que la del Dr. Folch en aquest país. Però sí que explicaré que el canvi climàtic ja ens està portant canvis que afecten directament les nostres platges.

**SERRALLERIA
ALSINA**

C/ Torres Jonama, 60 - 17253 MONT-RAS Tel / Fax: 972 30 29 96

DISTRONIC

Llaví i Serra 26 Tel. 972611260
17200 Palafrugell
www.distrionic.tv
distrionic@distrionic.tv

td
t
PARTNER
KNX

L'activitat humana de les darreres dècades ha fet augmentar la quantitat de CO₂ a l'atmosfera, aquest CO₂, com tots els gasos de l'atmosfera, interacciona amb les aigües del mar i es va incorporant a l'aigua marina. Com més concentració del gas trobem a l'atmosfera, més en trobarem al Mediterrani i altres mars i oceans. La conseqüència de l'augment de la concentració d'aquest gas als mars i oceans és l'acidificació de l'aigua, que vol dir la disminució del PH. Com podeu imaginar, això no és bo. Els que teniu piscina o peixera a casa, sabreu que és important mantenir uns nivells de PH estables i adequats. Doncs al mar, i per tant a les platges, passa el mateix. Està demostrat que petites variacions del PH poden ser crucials per a la supervivència d'espècies com mol·luscs i altres mariscs amb closca. També intervé en la calcificació (mort) dels coralls, que es solidifiquen i formen estructures semblants a roques. Per tant, l'acidificació de l'aigua està reduint la biodiversitat de les platges.

Lligat amb la presència de gasos, el canvi climàtic també afectarà les espècies marines a les platges per la disminució d'oxigen dissolt en l'aigua. Aquest element pot incorporar-se a la mar des de dos llocs diferents: o bé a través de la fotosíntesi de les plantes aquàtiques, o bé a través del contacte amb l'atmosfera i és necessari per a la vida de la majoria dels éssers vius aquàtics. Però en haver-hi menys oxigen en l'atmosfera i més diòxid de carboni, la incorporació d'aquest en les aigües és menor cosa que afecta directament la supervivència d'aquestes espècies i en conseqüència la biodiversitat.

En molts casos, quan es parla de canvi climàtic l'anomenem escalfament global, a mi realment és un terme que m'agrada i crec que defineix de forma més directa el major impacte d'aquest canvi global, que és l'augment de la temperatura terrestre. És un escalfament que està portant també a un augment de la temperatura de l'aigua de les platges. Aquesta variable afecta directament la vida de les espècies marines. Una de les més afectades per aquest canvi és la posidònia oceànica, molt important com a font de biodiversitat en ser un gran absorbidor de carboni, per la seva capacitat de transformar el CO₂ en oxigen. Totes les espècies tenen un òptim de temperatura de l'entorn per viure, és a dir, cada espècie viu de forma òptima en una temperatura concreta. Això es pot comprovar fàcilment pensant en la distribució geogràfica de les espècies i en les seves adaptacions a l'entorn. Molts ocelles, per exemple, fan migracions de grans recorreguts per buscar la temperatura adient per viure. La diferència és que moltes espècies de peixos no poden fer grans recorreguts cercant millors condicions i les plantes marines tampoc es poden moure. Per aquest motiu, qualsevol canvi de la temperatura afecta greument la seva supervivència.

Tots aquests canvis poden portar a la migració o desaparició de moltes espècies d'animals i plantes que trobem a les nostres platges. Aquests canvis s'estan produint amb una rapidesa vertiginosa per a la història de la terra. Aquest és un dels principals problemes del canvi climàtic, la seva rapidesa. Per fer aquesta valoració hem de deixar de pensar en l'escala temporal dels

humans. Per a nosaltres 100 anys són molts, però per al planeta és una mínima part de la seva història de més de quatre mil milions d'anys. Al planeta s'han produït diferents canvis en el clima, però aquests canvis s'han realitzat a poc a poc, en milers d'anys, no en 60 o 100 com l'actual. En anteriors canvis del clima els éssers vius van poder activar els seus mecanismes d'adaptació per sobreviure, cosa que ara no poden fer, ja que són processos evolutius lents que requereixen temps. Així, si no aturem l'avançament de l'escalfament global, estem abocats a una extinció massiva d'espècies.

El canvi climàtic no només afecta la vida dels animals i plantes, també afecta la morfologia i la geologia de les platges, molt lligades al comportament del mar.

Tots els escenaris futurs plantejats pels especialistes indiquen que el canvi climàtic portarà un clima més sec i amb menys precipitacions. Avui ja podem dir que a Catalunya hi plou menys que fa 100 anys. Plourà menys però quan ho faci serà amb més força. Aquest impacte afecta directament una de les fonts més importants de sediments de les platges, que són els rius. Si hi ha menys pluja, els rius aniran més buits, si van més buits transportaran menys sediments i en conseqüència arribaran menys sediments a les platges. A més, es produiran més episodis de pluges torrencials que arrossegaran sediments dels rius però que no els aportaran de forma eficient a les platges. Un bon exemple d'aquest impacte és el de la platja de s'Abanell, a Blanes, situada al costat de la desembocadura del riu Tordera, on es perden uns 2,5 metres anuals de platja, per la manca d'aportació de sediments del riu.

L'augment del nivell del mar és un altre impacte derivat del canvi climàtic, que afectarà directament les platges tal com les coneixem avui. L'aigua quan s'escalfa ocupa més volum i això juntament amb el desglac dels pols farà que augmenti el nivell del mar Mediterrani. Aquest augment pot canviar tot el litoral costaner, ja que si puja molt el nivell del mar part de la costa pot quedar submergida, les platges poden desaparèixer perquè el nivell de l'aigua pot superar fàcilment la cota màxima dels dics de contenció. A més, l'augment del nivell pot

portar a la salinització de pous i cultius. Aquest impacte, lligat amb la urbanització massiva de la primera línia de costa, portarà a espais sense platges i extremadament degradats per l'edificació, que caldrà deconstruir.

Finalment, un altre impacte causat pels efectes de l'escalfament global és el canvi en l'altura i la direcció de les ones. Aquests canvis, encara que semblin menors, poden ser molt importants, ja que les ones són el principal motor del moviment de la sorra de les platges. A la Costa Brava ja s'ha detectat aquesta reducció de l'onatge respecte d'anys anteriors i un canvi en la direcció predominant de les onades, cada cop més a l'est. Es preveu un augment de la freqüència dels temporals i un canvi en la direcció de l'onatge. Com a conseqüència d'aquests canvis es produirà una agitació de l'aigua que dificultarà les accions que s'han de portar a terme dins dels ports, tals com atracaments, operacions de càrrega i descàrrega o de permanència en el port. En les platges, l'agitació pot provocar un opacament superficial de l'aigua (per increment de la turbulència) que impedeixi o dificulti l'arribada de l'energia solar necessària per a la fotosíntesi de les plantes i que a llarg termini pot fer variar la flora i la fauna de la zona. Us imagineu una Costa Brava sense aigües cristal·lines?

Estarem d'acord que les platges no són el que eren per culpa de l'activitat humana, per l'impacte directe de la urbanització massiva de la línia de costa i també pels impactes indirectes que ja ens arriben del canvi climàtic. Així, ens trobem davant d'un escenari complex per a la futura gestió de les platges. Després de més de 50 anys de gestió intensiva al servei del turisme en el Mediterrani, les platges segueixen representant per als municipis costaners el nucli d'atracció més destacat entorn del qual gira la riquesa generada pel desenvolupament turístic. A Catalunya el turisme de sol i platja de l'última dècada ha representat el 12% del total del PIB, i pel que fa al pes del PIB de la Costa Brava, la xifra augmenta fins al voltant del 20%, el segon més alt de Catalunya, només per darrere de la Vall d'Aran. Dins la Costa Brava hi ha municipis com Lloret de Mar on el PIB del sector serveis, estretament lligat a aquest tipus de turisme, s'enfila al 73,7% del total. És evident que les

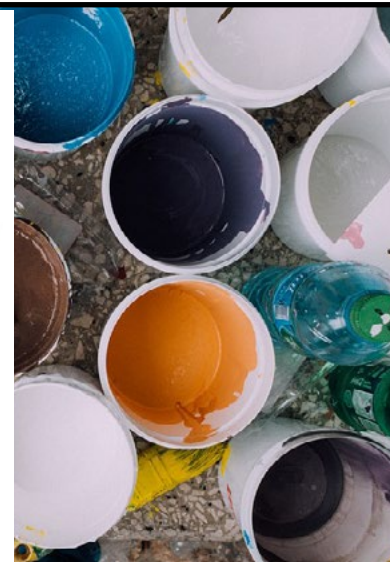

Els forts temporals modifiquen l'estructura de les platges, aporten o arrosseguen materials i fan que estiguin en canvi constant.
Foto: Miquel Galceran

Narcís Gaviña
PINTURES

Mòbil 609 41 51 01
C/ Pujada Cucala, 22
17253 MONT-RAS

CERÀMIQUES

Crta.Palamós a la Bisbal C-31 Km.330 17253 MONT-RAS
telf i fax 972302571 email ceramiqueslaciutadella@gmail.com

Efectes del temporal en les zones urbanitzades. Foto: Jordi Massoni

platges han representat una font de negoci molt important al nostre país. Fins i tot a la ciutat de Benidorm han calculat que per cada metre quadrat de sorra de què disposa la platja es generen 12.000 euros anuals lligats al turisme de sol i platja. Aquestes dades ens demostren la sobreexplotació d'aquests espais i la necessitat d'assegurar les platges com a font indispensable de recursos per a les economies locals. Fins fa ben poc, la solució als problemes de les platges es trobava aplicant-hi formigó per assegurar el sosteniment de l'economia que en depenia. Avui toca posar sobre la taula aquestes dades, juntament amb altres de caràcter natural, com a oportunitat per emprendre un nou camí en la gestió de les platges, lluny del formigó.

Ens toca pensar en el futur, planificar la gestió de les platges per assegurar-ne la continuïtat. Sabem que les platges canviaran i, per tant, és necessari

conèixer els impactes per poder-nos-hi adaptar. La meua opinió és que per abordar aquestes dificultats hem de recuperar les funcions naturals de les platges, *renaturalitzar-les*. Entendre que les platges són espais naturals i que aquest sigui el principal valor a tenir en compte per a la seva gestió. El turisme sostenible ha de ser l'eina clau per adaptar les economies locals als canvis que ens portarà l'escalfament global. Fer dels valors naturals el principal atractiu turístic i així protegir, conservar i recuperar les funcions ecosistèmiques de les platges. Per portar-ho a la pràctica cal voluntat, perseverança i un canvi de paradigma per tal d'adaptar-nos i mitigar els impactes del canvi climàtic.

Sabeu el millor? Malgrat que som els culpables de tot plegat, també som els únics que tenim la capacitat de canviar la situació, està a les nostres mans. Som-hi!

COM AFECTA EL CANVI CLIMÀTIC ALS VIRUS

M. Àngels Bernadet

El canvi climàtic

El canvi climàtic és el nom utilitzat per referir-se a la variació global del clima de la Terra. Des de l'existència del nostre planeta hi ha hagut molts canvis climàtics, però la causa han sigut fenòmens naturals: impacte de meteorits, canvis en la circulació oceànica, etc. Durant els últims 50 anys l'activitat humana, i en concret el consum de combustibles fòssils, ha alliberat prou diòxid de carboni (CO₂) i altres gasos d'efecte hivernacle com per produir més retenció de calor a les capes inferiors de l'atmosfera i alterar el clima mundial.

En els últims 130 anys la temperatura mundial ha augmentat 0,85 °C i durant els últims 30 anys cada dècada ha sigut més càlida que qualsevol altra dècada precedent.

El nivell del mar està augmentant, les glaceres s'estan fonent i els cicles de pluges estan canviant. Els fenòmens meteorològics extrems són cada vegada més intensos i freqüents.

Les condicions climàtiques tenen gran influència en les malalties transmeses per l'aigua o per insectes, cargols i altres animals de sang freda. Els canvis climàtics perllonguen les estacions de possibles malalties transmeses per vectors (organisme portador d'un agent infecciós) i alteren la seva distribució geogràfica.

Segons els viròlegs experts presents al XV Congrés de Virologia de la Societat Espanyola de Virologia que va tenir lloc l'any passat a Barcelona, la globalització i el canvi climàtic augmenten el risc que apareguin brots

epidèmics. Moltes malalties infeccioses emergents com el Zika, la Chikungunya, l'Ebola o la febre hemorràgica provenen d'animals i es poden transmetre a les persones de manera directa o per mitjà de mosquits o paparres.

Un estudi de la Universitat de Warwick (Anglaterra) publicat a *Current Biology*, ha analitzat un tipus de virus que infecta els cianobacteris marins (bacteris fotosintètics que produeixen bona part de l'oxigen que respirem). L'augment d'aquests virus als oceans ha comportat l'acumulació a l'atmosfera de milers de milions de tones extres de diòxid de carboni, com he dit abans, un dels gasos responsable de l'efecte hivernacle i, per tant, de l'escalfament global.

Sobre l'origen dels virus no en sabem gaire res i se'n postulen tres possibles orígens, no necessàriament excloents entre ells. Es tracta de les teories següents:

1- La teoria regressiva- defensa que els virus deriven de paràsits intracel·lulars que van perdre tots els gens no necessaris per a la seva pròpia replicació i transmissió.

2- La teoria de l'origen cel·lular- els virus van aparèixer a partir de components cel·lulars que van adquirir la capacitat de replicar-se autònomament, però dins d'una altra cèl·lula.

3- La teoria de l'origen coevolutiu- suggereix que els virus van aparèixer com a molècules de RNA autoreplicatives que existien en un ancestral i hipotètic món del RNA, anterior al món cel·lular, i

C/ Torroella, 144
17200 Palafrugell (Girona)
carnisseriacanribas@gmail.com
Telèfon: 972 30 69 44
Whatsapp: 650 888 745

 @can_ribas
 /CanRibas2019

que amb l'aparició de les primeres cèl·lules van començar a parasitar-les i a evolucionar d'una manera concertada amb elles.

El que està clar és que els virus necessiten obligatòriament infectar una cèl·lula per reproduir-se. Hi ha molts tipus de virus diferents, cadascun especialitzat en un hoste específic. Infecten la majoria d'organismes vertebrats, invertebrats, plantes, fongs i bacteris. Generalment, un virus quan infecta una cèl·lula hi introdueix el material genètic i passa a tenir el control de la maquinària molecular de l'hoste en benefici propi. Normalment no maten l'hoste, sinó que el fan treballar per a ells, li fan fabricar còpies del seu material genètic i les proteïnes de l'embolcall. Després s'encaixen les diferents parts dels nous virus, aquests surten a l'exterior i ja estan a punt per infectar noves cèl·lules. Per tant, el grau d'infectivitat dependrà de si poden entrar o no a la cèl·lula hoste, de si un cop a dins la maquinària cel·lular fa replicar el virus i, si es pot replicar el virus, de si podrà sortir de la cèl·lula i infectar-ne d'altres.

Tots els virus contenen un genoma d'àcid nucleic, ADN o ARN, i una capa proteínica protectora: la càpsida. Aquest conjunt nucleocàpsida pot tenir diferents formes (icosàèdrica, helicoidal i complexa). A part, poden tenir embolcall o no.

Com a norma general els virus es classifiquen segons el seu genoma i la seva estructura. Algunes famílies de virus coneguts són:

Amb ADN

- *Herpesviridae*: inclou l'herpes simple tipus 1 i 2, el virus de la varicel·la zòster, el virus Epstein Barr (mononucleosi infecciosa, coneguda com la malaltia del petó) i el citomegalovirus.

- *Papillomaviridae*: alguns causen berrugues.

- *Poxviridae*: inclou, entre d'altres, el virus de la verola.

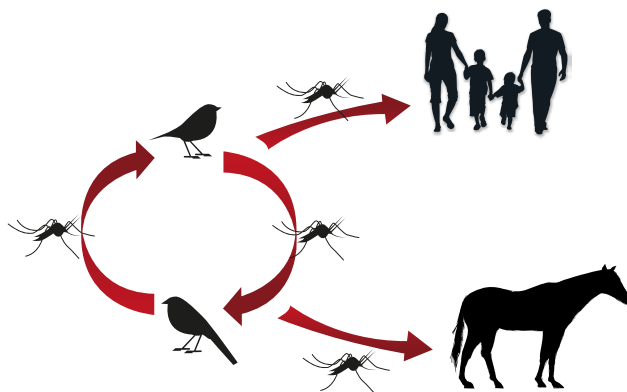
Amb ARN

- *Retroviridae*: aquí trobem el virus de la immunodeficiència humana (VIH).

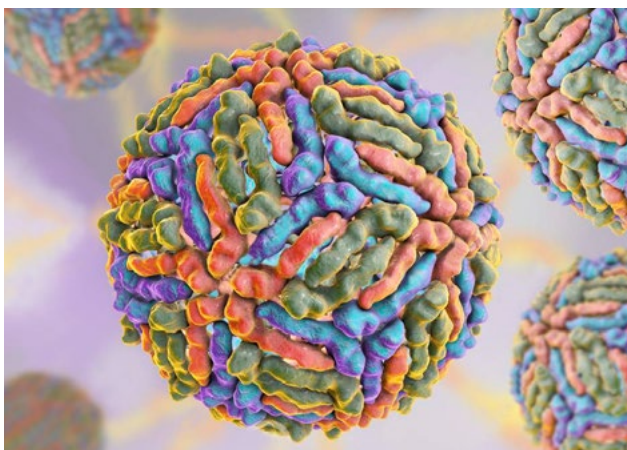
- *Flaviviridae*: el virus de la febre groga, del dengue i de la febre del Nil occidental (VNO). Aquesta última ha donat casos a Sevilla recentment.

- *Coronaviridae*: parem especial atenció a aquesta família de virus, perquè és molt àmplia i aquests virus normalment només afecten els animals, però alguns tenen la capacitat de transmetre's dels animals a les persones. Es calcula que poden ser els causants del 10 al 30% dels constipats comuns, però també pot produir quadres més greus

com el virus de la Síndrome respiratòria aguda (SARS-CoV) i la Síndrome respiratòria d'Orient Mitjà (MERS-CoV). Aquí també hi trobem la COVID-19 produïda per SARS-CoV-2, que tant ens afecta i preocupa en l'actualitat.

Cicle d'infecció del virus del Nil occidental

Virus del Nil occidental

A més a més, hi ha els virus no convencionals o virus atípics que són els viroides (contenen únicament ARN) i els prions (contenen petites partícules proteiques). Aquests últims són els causants del Kuru, el Creutzfeld-Jacob, el Gertsman-Straussler, l'encefalopatia espongiforme bovina (BSE) en bovins i l'scrapie en les ovelles.

La principal font de variació genètica en els virus és la mutació, és a dir el canvi en la seqüència de nucleòtids que constitueix el genoma del virus. La següent font de variació seria la recombinació o generació de genomes híbrids que contenen parts procedents de dos virus parentals diferents. I per últim tenim la reordenació de segments, important en virus amb genomes segmentats com el de la grip.

A part de la variació genètica, una altra característica dels virus és la seva alta capacitat de producció viral. La infecció d'una cèl·lula porta com a resultat la producció d'un gran nombre de virus.

Un virus emergent el definim com el que apareix per primera vegada en una població donada o en una espècie i hi induïx una simptomatologia molt més severa que la produïda en l'espècie hoste original. Les causes de la seva aparició, deixant a part les propietats intrínseques dels virus, es deuen a diferents factors:

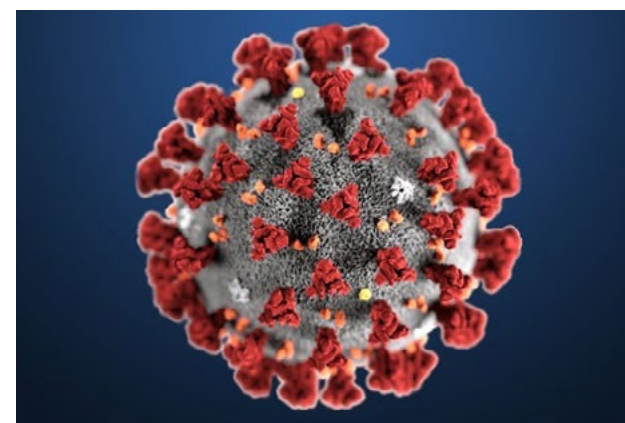
- El canvi climàtic- l'augment en la temperatura mitjana del planeta afavoreix que els insectes que actuen com a vector de transmissió colonitzin latituds més altes on abans les baixes temperatures els impediïen reproduir-se adequadament. Exemples: els virus del dengue, la febre groga i del Nil occidental.

- Els canvis ecològics- la desforestació i posterior transformació de zones de selva verge en terrenys d'ús agrícola i ramader ha permès el contacte per primera vegada de l'home i dels seus animals i plantes domèstics amb patògens amb què mai abans havien tingut relació. A més, la substitució d'extenses zones de flora autòctona per monocultius agrícoles ha facilitat l'aparició de plagues de gran impacte econòmic com la causada a Austràlia i el sud-est asiàtic pel virus de l'enduriment del fruit de la passió o la provocada al Carib i Amèrica Central pel virus del mosaic daurat del tomàquet. Encara que els virus emergents més populars, producte de la invasió i destrucció de selves verges, són el de l'Ebola i el VIH-1.

- La demografia i el comportament social- les migracions humanes han estat la major font d'epidèmies al llarg de la història, i ben conegut és que les malalties virals introduïdes pels conquistadors espanyols a Amèrica Central i el Carib (grip, galteres, xarampió i pigota) van contribuir en gran manera a l'extermi de la població autòctona. Més recentment, els moviments migratoris forçats per conflictes bèl·lics o per l'escassetat de menjar i, en menor grau, el turisme, permeten que virus exòtics es traslladin ràpidament a zones del planeta densament poblades. Aquest problema s'agreuja quan coincideix amb condicions sanitàries deficientes. També el comerç incontrolat d'animals i plantes permet la disseminació de virus potencialment letals per a l'home com va ser el cas del virus hemorràgic de Marburg, introduït en aquesta ciutat alemanya per mones procedents d'Uganda i destinades a la investigació mèdica.

Segons la comunitat científica i mèdica, situacions de crisi com la que vivim ara amb la pandèmia global de la COVID-19 (SARS-CoV-2), estan connectades amb altres qüestions de base com el canvi climàtic, la contaminació de l'aire o la pèrdua de la biodiversitat.

Encara no existeixen evidències científiques prou contundents per afirmar que el canvi climàtic ha tingut quelcom a veure en la proliferació de la COVID-19, però els experts han començat a qüestionar aquests dies

Virus SARS-CoV-2

Virus de l'Ebola

si la ràpida propagació d'aquesta malaltia ha tingut alguna cosa a veure amb el canvi climàtic. Tot apunta al fet que l'escalfament global afavoreix el desenvolupament de les malalties epidèmiques i contagioses i el risc per a la propagació de molts altres tipus de virus.

Paradoxalment, la proliferació del Coronavirus està tenint un impacte positiu sobre el medi ambient. Les mesures de confinament i el cessament parcial de l'economia decretats pels diferents governs estatals han reduït els nivells de contaminació de l'aire i poden haver suposat una important reducció d'emissions.

L'ONU ha alertat que el canvi climàtic serà, a la llarga, molt més mortal que el Coronavirus. Enfront de les més de 119.000 morts que ha provocat aquest desconegut virus que es va originar a la província de Wuhan, l'OMS presenta una altra dada igual de preocupant: entre 2030 i 2050 cada any moriran 250.000 persones addicionals a causa del canvi climàtic.

Ara tenim la oportunitat d'invertir en canvis estructurals, com el desenvolupament de les energies netes, i adoptar noves formes laborals, com el teletreball en els casos que sigui possible, entre altres mesures per disminuir les emissions.

La necessitat de ser *zero emissions* (ZEO) en l'àmbit global es converteix en una urgència. Si fem front al canvi climàtic evitem futures pandèmies i si cuidem la salut de la Terra cuidem la nostra salut.

DESINFECCIÓ AUTOMÀTICA Sistema **DESINFEC-SP**

DESINFEC-SP desinfecta diàriament i de manera automàtica el teu establiment amb el nostre equip de micronebulització apte per a locals des de 20 m² fins a 1.500 m².

Programem l'equip perquè en les hores nocturnes i sense vigilància personal pugueu trobar al matí següent un ambient desinfectat, per acollir tant els vostres clients com els treballadors, i amb les màximes garanties de **desinfecció** i **seguretat**.

Únicament fem servir desinfectants viricides registrats al Ministeri de Sanitat i que són efectius contra la Covid-19 – SARS-COV2.

Certifiquem el servei, ja que som una empresa registrada per la Generalitat de Catalunya **ROESB 0007CAT-Egl** i tenim més de 30 anys d'experiència.

EVITA RISCOS, PROTEGEIX EL TEU NEGOCI

www.protermit.es

Contacte Tel. 621 21 28 25

merserveis1@gmail.com

ESPADA

**PINTURES
PARAMENT
MOBLE
BRICOLATGE**

**FERRETERIA
JARDINERIA
JARDÍ**

Tel. 972 30 09 54
c/ Torres Jonama, 42 - 17200 Palafrugell
www.ferreteriaespada.com

**JOSEP
PLA
VIST PER
EUGENI
FORCANO**

Josep Pla
Fundació

**Exposició
a la Fundació Josep Pla**

Fins al 2 de maig de 2021

dins la XI Biennal de Fotografia Xavier Miserachs

© Eugeni Forcano, VEGAP, Girona, 2020

LES COSES HAN ANAT AIXÍ I PROU

Fundació Josep Pla

Josep Pla, J. M. Vehí i l'Hermós. Aigua Xelida, c. 1928. Fundació Josep Pla, col·l. Josep Maria Vehí

“Sóc, evidentment, d'una època passada. D'una època en què anar d'una cala a l'altra de la Costa Brava no es mesurava amb el temps, ja que aquest no comptava, i, d'altra banda, tot càlcul era imprevisible, perquè depeníem dels vents que empenyien les veles amb la indiferència amb què ho feien mil anys enrere. Confesso que he navegat moltes vegades des de Blanes a Canet de Perpinyà amb encantadora lentitud, en embarcacions irrisòries —bots o llaguts de vint o vint-i-cinc pams— i que el mar era la gran il·lusió, mai no decebuda, de la nostra joventut. Havíem vist totes les roques, dormit a totes les cales i voltejat tots els vents. La nostra dignitat no ens permetia de navegar a motor, i anàvem, sempre que podíem, a la vela i, quan el vent mancava, remàvem; fèiem, pacientment, el que el meu inoblidable amic l'Hermós en deia armar les crossees. Menjàvem peixos delicats acabats de treure, milers de sardines a la brasa, bevíem vi negre i cantàvem les velles, adorables cançons dels pescadors.

Tot ha passat avall. Quan aquest llibre fou concebut, el país era un pur paradís geogràfic que coneixien, a part els qui hi vivien, molt pocs iniciats. Després la Costa

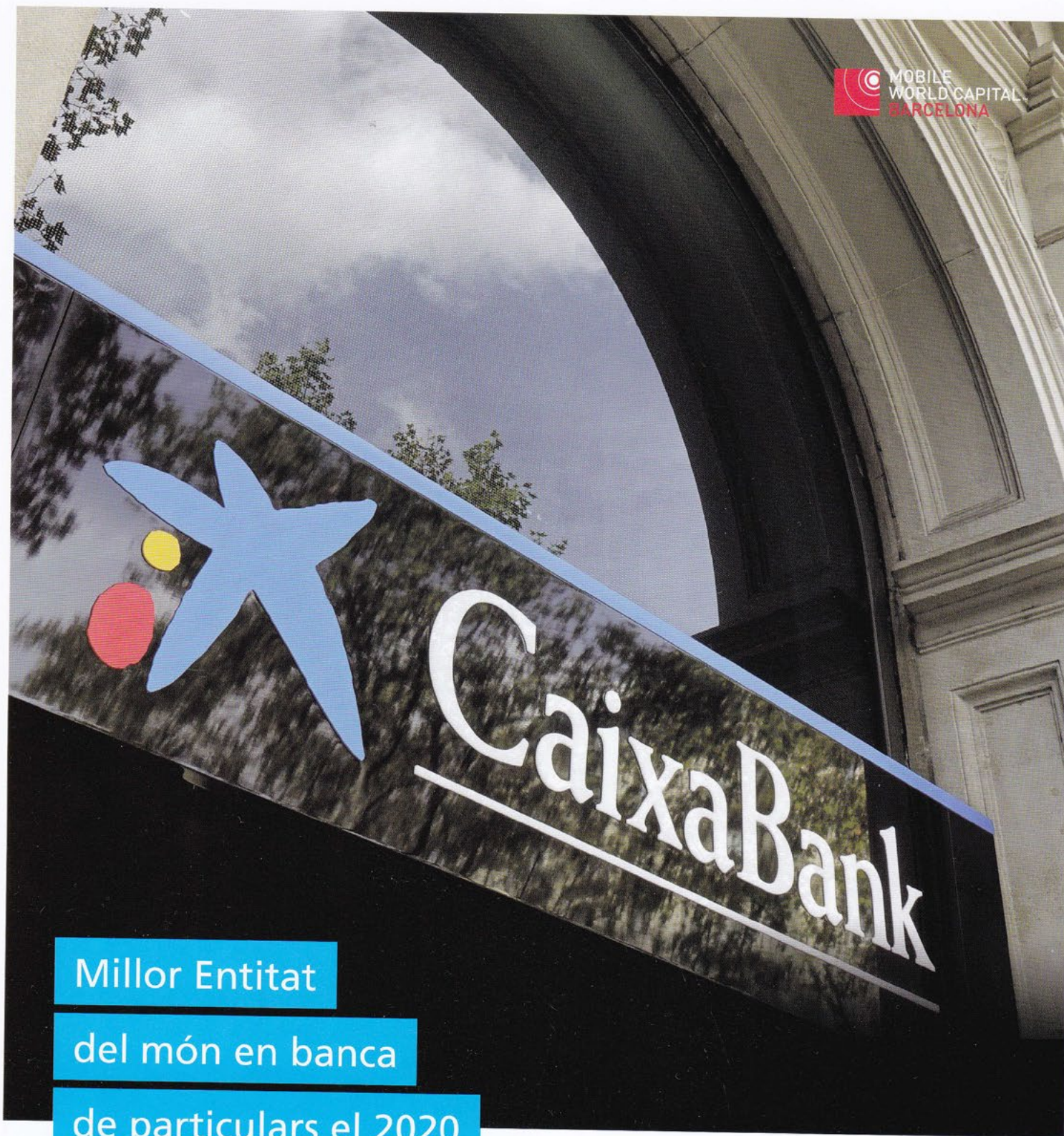
Brava ha entrat en el corrent turístic que tothom sap i una vertadera riuada humana, d'unes proporcions desorbitades, s'hi ha projectat damunt. A més dels milers de turistes que ens visiten cada estiu, les noves carreteres i autopistes han posat la Costa a un pas de Barcelona, que abans semblava tan remota. Davant un fet semblant la gent del país hem vist astorats com el litoral s'anava transformant, en realitat transmutant visiblement. Explicar aquest fenomen, posar-hi judicis de valor, és innecessari. Les coses han anat així i prou, i per a molta gent i molts pobles el turisme ha estat una autèntica cucanya.

El que jo no sé és si la Costa Brava d'avui és millor o pitjor que aquella que vàrem conèixer i viure fa alguns anys. El que dic és que és absolutament diferent, literalment distinta, de comparació impossible. Si això és un bé o ha estat un mal, jo no m'atreveixo pas a dir-ho. Em limito a constatar-ho.”

Josep Pla. *Costa Brava* dins *Tres guies*.
OC XXX, 9-10, 1975

Riera de la font del rei. Foto Xavier Grañén

Gràcies als nostres **15 milions de clients i 35.000 empleats**, hem pogut reforçar el compromís amb les persones i la societat en aquest context tan difícil. Això ens ha permès obtenir aquest premi, juntament amb els de **Millor Banc digital en banca de particulars a Espanya el 2020** i **Millor Aplicació mòbil de banca de particulars a l'Europa Occidental 2020**, que atorga *Global Finance*.

#AmbTuAraMésQueMai

PATRIMONI EMBARDISSAT

La font de Can Ribot, de Fitor

Isabel Corominola Juscafresa

Can Ribot, Fitor (Forallac)

Hi ha un mapa de Fitor molt llaminer. La toponímia hi és marcada per l'autor, Jordi Plana, de manera divertida amb símbols al·legòrics de masos, fonts, mines d'aigua, forns de calç i d'argila, dòlmens i tots quants elements interessants i etnogràfics hagin tingut vigència en qualsevol època en aquest llogarret entaforat del massís de les Gavarres.

Aquest mapa desperta la golafreria d'assaborir les Gavarres amb un tastet d'aventura. L'accidentada geografia de Fitor s'hi representa amb un subtil toc d'imprecisió. Aquesta vaguetat ens ha fet *tantarejar* més d'una vegada per racons inhòspits abans no reixim amb l'objectiu cobejat.

Som a la part alta del barranc de S'Orinella. Volem trobar la font de Can Ribot, de Fitor. El mapa ens l'assenyala en un punt eteri sota el mas, a la vessant nord del puig de la Cendrosa. A més a més del mapa, tenim les senyes fiables ben explicades per l'Àngel Martínez, fill dels últims masovers de Can Ribot. Tot i això, la recerca ha estat infructuosa; és la tercera temptativa fallida. La *Tresa* i jo hem tornat a desistir, fartes de barallar-nos amb les lianes punxoses de l'arítjol.

En vista del poc èxit, l'Àngel s'avé a guiar-nos. Hi pugem una tarda d'abril. Deixem el cotxe arran del mas Ribot. Passem davant la casa espatllada i encarem a peu el camí que baixa cap al torrent on neix la riera

de S'Orinella, afluent de la riera de Calonge. Al primer revolt, l'Àngel ens mostra una bassa eixuta; recorda com en aquell clot hi abeuraven les gallines, la seva mare al capvespre cridava l'aviram a joc i en tornava amb el davantal recollit ple de bolets.

Al següent revolt, hi trobem l'esplanada d'una antiga carbonera. D'aquí sortia la dreuera cap a la font. Ara, la boca del vell corriol és un embull inextricable de bardisses. L'única via accessible és el nou camí obert pels peladors de suro i mantingut pels caçadors.

No portem ni mig quilòmetre caminat quan l'Àngel s'atura. Ja ens podem endinsar a bosc. Ens assegura que baixant cap al torrent hi ha la font. La *Tresa* de Can Cremany, bosquetana de mena, companya fidel de caminades i recerques, s'enfunda dins una granota de feina, es posa un barret i uns guants de pell i amb el tallant a la mà comença a obrir pas entre el sotabosc. Jo simulo ser una cadí seguint-la amb el bastó i una petita serra plegable per si li cal apartar algun buscall. L'Àngel s'espera al camí, l'edat ja no el deixa trescar pel bosc com feia abans.

Avancem a poc a poc desitjant que el nostre pas atzarós vagi ben encaminat. Quan comencem a dubtar si farem l'anada per la vinguda, un desnivell sobtat ens fa aturar. Entre el bardissam s'entreveu el vell camí de la font i sota el marge s'insinua un tros de paret.

La Teresa i l'Àngel, camí de la font de Can Ribot

La font del mas Ribot emboscada, solitària i des de fa temps abandonada, avui rep visita.

L'alegria que ens envaeix ha de ser comparable amb la que abraça un escalador quan corona un cim escarpat. "Àngel! Ja l'hem trobada!" cridem ben fort cap al pacient amic.

A l'entrada de la font una heura embolica les parets que devien aguantar la llinda. Les restes del vell brollador són testimonials. Una esllavissada n'ha mig taponat la boca.

Porfirio Pellicer, J.B.P., Enrique Gonzalez, B.P.A., Mariano Solana, són inscripcions de temps reculats que s'han perpetuat en aquelles parets.

Sis mesos després, tornàvem a la font acompanyades de la Cati Bohigas. Aquí haig de fer un incís a contracor: la Cati ens va deixar inesperadament el juliol passat. De llavors ençà, les seves petges i el seu entranyable record pauten fidels les nostres caminades.

Va ser ella qui es va adonar d'un dels noms, Porfirio Pellicer. La Cati havia conegut aquell palamosí, i ella mateixa estava emparentada amb el nebot, en Martí Pellicer, casat amb una cosina, la Mercè Bohigas.

Aquesta font ens fanatitza. No han passat ni vuit mesos quan hi tornem a pujar. Hi anem de matinada per evitar la calor de primers de juliol. La Cati, la Tresa i jo acompanyem en Martí Pellicer, palamosí que ha solcat mars i oceans embarcat com a cap de màquines de la marina mercant. Sempre vinculat a la nàutica, després d'uns anys navegant, va continuar l'etapa laboral al port de Barcelona, a la mateixa naviliera, com a inspector superintendent. Amb el mar per ofici i el bosc per plaer, avui en Martí puja ben a gust a les Gavarres a veure la inscripció de l'oncle.

Pel camí ens parla del seu oncle. En Porfiri Pellicer va ser un dels últims gerents de la *fàbrica de mosaics* de Palamós, així s'anomenava popularment la *Fàbrica de conglomerados de cemento Costart y Cía.*,

situada al final del passeig del Mar, arran de platja, tal com la descriu l'historiador Pere Trijueque al seu llibre *Palamós pedra a pedra, rajol a rajol*, editat el 2010. Aquesta fàbrica creada per Zoilo Costart a principis de segle passat, fabricava materials per a obres públiques i una gran varietat de peces i mosaics. Com diu Trijueque, va ser clau en el subministrament de material per realitzar obres de clavegueram i de la xarxa d'aigua potable de la vila de Palamós.

En Porfiri pujava a Fitor per afició, unes vegades a caçar-hi bolets, d'altres amb amics caçadors. La font de Can Ribot devia ser parada i fonda d'aquest col·lectiu, la rúbrica de l'oncle hi roman testimonial. Sota el nom s'hi veu tènueament gravat un velar amb el pal major, la vela i una bandera al capdamunt; una al·legoria del mar en una font de muntanya, mar i muntanya inseparables guardians de l'Empordà.

La font de Can Ribot tenia els seus adeptes. L'Àngel Martínez ens comenta que en Met, músic de Calonge, pujava a la tardor a cacera, passava pel mas a fer la xerrada amb la mare i no deixava mai d'arribar-se fins a la font. Recorda també en Martí de Can Sans, de Calonge, un company de la fàbrica que patia problemes digestius. L'Àngel li baixava a la feina aquella aigua ferruginosa.

En Jordi Margarit, pagès de Mont-ras, nascut a Palamós, ens amenitza aquest escrit amb una anècdota sobre la font. La coneix bé gràcies a la seva mare, la Júlia Puig Balló: "Un oncle avi de la meva mare, de nom Agustí Balló, era addicte a l'aiga de la font del mas Ribot. No en volia cap altra, tant per beure com per fer la tisana. Aquell oncle capriciós s'havia fet ric a França. Era tractant de suro. A principis del segle passat, l'oncle Agustí es va retirar a Sant Joan de Palamós amb la seva dona, la *tante Madame*, amb aquest toc francès era com li deien els nebots a la refinada tia.

La meva besàvia, la Margarida Perramon, casada amb l'Esteve Balló, era la neboda que matinava i pujava a Fitor per satisfer l'antull de l'oncle, fins que un bon dia la seva filla va decidir alleujar-la de tan feixuc compromís; aquella noia voluntariosa era la meva àvia Teresa. Va donar d'excusa que la seva mare estava bal-

La font de Can Ribot, Fitor

dada i que ella ja li procuraria l'aiga. La meva àvia, un pèl múrria, es va limitar a anar a omplir el cànir a la font de la Marieta Targas, una font que hi havia a prop del carrer Major de Sant Joan de Palamós.

Mare i filla van esperar amb delit que l'oncle fes el primer glop. L'oncle content i enganyat va trobar l'aiga tan bona com sempre. Per arrodonir-ho, uns amics francesos que estaven de visita van ser convidats a tastar-la i tots plegats van acabar assaborint una deliciosa tisana de la font del carrer Major."

Aquell brollador tan apreciat del torrent de S'Orinella, ara el trobem sec i enterrat. El seu entorn ofegat per la vegetació i la solitud imperant fan ben vidents les paraules de Josep Pla sobre les fonts:

"Les fonts han passat de moda. Anys enrere hi havia persones afeccionades a les seves delícies. Les coneixien i les estimaven. La font formava part de la mito-

impacte*retols*.com
disseny *retolació* impressió digital
T. 972 304 324

Ctra. Regencós-Palafrugell | Pol. Ind. Riera d'Esclanyà | C/ Mas Resplandís, 17- Nau B | Begur (Gi)

PER A MÉS INFORMACIÓ

Bugaderia
Mont-ras
TINTORERIA I WET CLEANING

MARIA CINTA CUGAT
Travessia de la Riera, 1 - MONT-RAS
Tel. 972 30 36 26 - Mòbil. 696 340 060

PELOKEROOS

Estilista Perruquera **SANDRA**

669 127 268

sandra r

pelokeras

perruqueria a domicili

logia de la petita burgesia. Les fonts s'han tornat rares. On són les fonts d'algun dia? Moltes s'exhauriren. Algunes desaparegueren. Una font -una font qualsevol- creava al seu voltant un determinat paisatge, un paisatge fresc i idíl·lic. Assecada la font, el paisatge s'extingeix. Havia estat tan gran l'entendiment de la gent per les fonts que en moltes d'elles davant el raig hi havia un banc rústec i una taula de pedra..."

"Una font que raja, en el nostre país, quina delícia! Les fonts han decaïgut i la pobresa d'aigües és general. El progressiu empobriment de les aigües subterrànies és un fenomen que fa pena. L'aigua ha esdevingut un ideal general. La secada és la misèria. Arribarà un moment -amb les pluges tan rares- en què un ruixat ens semblarà un aiguat, i un dia de pluja, el diluvi universal..." Josep Pla. Les Hores. OC. 20. Ed. Destino. Barcelona, 2004

L'Àngel i els últims de Fitor

Tornem enrere, hem deixat l'Àngel Martínez esperant al camí. Ens diu que el temps se li ha fet curt: la pau, la solitud i el record de situacions viscudes en aquest racó li aporten benestar. No se n'atiparia mai, del mas Ribot. Amb quatre parets habitables ja hi tornaria a viure de seguida.

Van ser dies inoblidables els que recorda de jove, allà dalt al mas, engegant el ramat, deixant fluir les hores plàcidament assegut sota una alzina amb una novel·la de l'oest per lectura. Havien operat el seu pare de la vista i tenia permís de la fàbrica on treballava per fer de pastor: "El ramat campava lliure sense haver d'anar amb compte per si envaïa un conreu veí o travessava una via transitada, com passava al pla. Aquella calma, aquella tranquil·litat eren pura felicitat."

Els seus pares, en Juan José Martínez Mota i la Saturnina Gázquez Llamas, eren fills de Vélez Blanco (Almeria). Després d'una època de viure a Tarragona, on tenien un ramat, van pujar a Can Ribot; en van ser els últims masovers. En Juan José s'hi veia poc, tenia dificultat per engegar el bestiar en zones habitades. La

solitud de Fitor era el lloc ideal. Amb un xiulet en tenia prou per atansar el ramat.

Eren els anys 50. L'Àngel tenia catorze anys. Els seus tres germans, tots força més grans que ell, es van quedar a Tarragona i a Barcelona, on tenien la vida encarrilada. El primer any a Can Ribot va nevar. Van quedar aïllats. Per a ell va ser excepcional, no havia vist mai la neu. Vailet com era, es va pensar que Fitor tenia clima nòrdic i que seria així cada hivern. Van haver d'estabular el ramat. Aquells dies de fred es va fer un tip d'anar a bosc a tallar rama, en feia feixos i els traguava cap al corral. Per sort tenien bon rebost, havien matat el porc. Abans de sortir cap a bosc la mare l'atipava bé amb un parell d'ous ferrats i una botifarra.

L'Àngel ens diu: "Els primers estius a Can Ribot vaig fer de *burro* (segons el DCVB: tragar de pannes de suro del bosc al magatzem o carregador). De més grandet vaig trobar feina a la fàbrica de suro de l'Alfons Vidal, de Calonge, i més endavant vaig aprendre l'ofici de paleta. Entre setmana em quedava a vila, i així que tenia lliure pujava subministraments als pares. Un sac de farina de 50 kg el pujava a coll en tres vegades.

Els camins eren tan dolents que no hi arribaven ni els carros. Quan faltava userda per al bestiar, el carro d'en Salvatella, de Calonge, conegut com el *Monjo*, deixava les bales fins on podia." Els diumenges, l'Àngel les acabava de tragar carregades a l'esquena fins al mas. Ens diu que: "Els corriols eren costeruts i estrets, no s'hi podia passar ni amb *carretilla*. Eren tan poc transitats que els bolets hi sortien a reguitzells.

Tot ho havia de fer a peu. Quan tenien cinc o sis xaïes per dur a l'escorxador, en portava una de manyaga lligada amb un cordill i les altres anaven seguint corriol avall fins a vila. Sortia a les cinc de la matinada."

Les feines eren rudimentàries. La mare es feia el pa, i per regar l'hort, l'Àngel emplenava el safareig a galledes pouant l'aigua a mà; començava de matinada i a quarts d'onze ja el tenia ple.

Restes del forn de Can Joanola, de Fitor

Ens explica que encara va ser a temps a compartir veïnat amb alguns masos de Fitor. Can Joanola, la Cavorca, Can Puig, fins i tot la rectoria de Santa Coloma de Fitor era habitada. A la rectoria hi vivia un matrimoni, la filla feia de minyona a Can Puig. També recorda el pastor de Can Puig, en Quemanci, d'origen cerdà. Era un bosquetà de mena, durant molts anys havia fet de carboner. El seu nom ha quedat perpetuat dalt les carenes. El puig d'en Quemanci es troba entre Can Ribot i la Cavorca.

L'Àngel havia anat algun diumenge al mas de la Cavorca a fer feines de paleta per a l'Esteve Pericay, conegut com *l'Esteve de la Cavorca*. Recorda haver arreglat els fogons de carbó per a la Camil·la, la dona de l'Esteve.

La seva mare, la Saturnina, sabia molt de cosir. Anava a Can Joanola a repassar roba quan encara hi vivia la Carme Lladó, mare dels germans Sala. Un dels fills, l'Enric Sala, viu a Mont-ras des que als anys 70 van deixar el mas. A la revista *Gavarres*, núm. 02, s'hi pot llegir una entrevista de Xavier Cortadellas on l'Enric explica vivències d'aquell temps de no retorn.

De Can Joanola no en queda res. Teules i pedres van ser matèria d'espoli en els anys d'abandó de les Gavarres. Un petit monticle camufla la volta soterrada del vell forn, per un forat quasi imperceptible comprovem que allà sota hi reposa l'únic vestigi d'aquella antiga casa pairal.

El mas Ribot

Per Nadal, l'Àngel duia un parell de pollastres a l'Antidi Ribot, l'amo del mas. El tracte amb els pares

incloïa un xai que no van dur mai. L'amo preferia canviar-lo per l'aviram.

Els Ribot tenien residència a Sant Joan de Palamós, a l'avinguda President Lluís Companys. La casa encara existeix. A la llinda hi ha la inscripció: JOSÉ RIBOT Y CARBÓ, 1882. En Josep Ribot, pare de l'Antidi, va ser l'últim de la nissaga familiar nascut a Fitor. L'Antidi Ribot va néixer el 1883, a Sant Joan de Palamós. Durant uns anys va ser mestre nacional destinat a Girona. Als anys 50, ja jubilat, vivia a Barcelona, on era representant de *Toldos Casagran*, empresa palamosina dedicada a la fabricació de lones per a protecció de mercaderies.

Quan els Martínez van deixar el mas Ribot, s'hi va instal·lar per poc temps un matrimoni amb un fill. Eren gent amb pocs recursos, no tenien ni bestiar ni eines per menar la terra. L'home quan baixava i tornava de vila, portava sempre un transistor amb nansa, fos de dia o de nit. El so d'aquell maletí musical trencava el silenci d'aquells corriols bosquetans i espantava la solitud colpidora de les Gavarres.

Després d'ells vindria l'esfondrament de la casa. El mas ara plora amb nostàlgia aquells temps que portaren un velar a la font i música al bosc. I una llàgrima de pedres li llisca parets avall quan recorda l'Àngel, aquell vailet feiner que de gran encara enyora Can Ribot.

Escenari de novel·la

L'època que va atrapar l'Àngel no diferia pas tant de la que descrivia Miquel Torroella i Plaja, el cronista i escriptor de Fitor, en les *dugues* novel·les que va ambientar al Fitor del segle XVIII: *La Pubilla del mas Carbó*, editada el 1905 i *Margarideta*, editada el 1907.

obra nova restauració i reformes

C/ Pals, 66 - 17200 PALAFRUGELL - Tel. 651 99 10 35 - 872 26 63 62
cpuigdal@gmail.com - www.construcreform.es

Des d'un bon començament, en el pròleg, Torroella juga entre realitat i ficció: *"Ja sabeu, donchs, lo que es "La Pubilla del Más Carbó"; una novel·la descriptiva que pot ser història. Cambiheu los noms, y en lloch de Novela será Historia."* Un detall casual és que l'àvia de l'Antidi Ribot es deia Rosa Carbó, casada amb en Damià Ribot. També hi ha evidència que va existir un mas Carbó situat a prop de Ca l'Estanyet.

A *Margarideta*, Miquel Torroella centra el relat al mas del Terme que respon clarament a les característiques del mas Ribot, travessat de ple per la línia termenal que separa els municipis de Calonge i Fitor (actualment Forallac). Torroella així el descriu: *"El "Terme" es un mas com casi tots els masos de montanya; d'importancia y de foras rendiments pel propietari o amo del Mas, y de petita pel masover o arrendatari, ja que ben pocas son las vessanas de cultiu y muchas las de sureda."*

La casa que don nom al nostre Mas, es una casa ronca y vella... edificada al bell simarol d'un petit turó, enrotllat de mes enlayradas montanyas, al peu mateix de la divisoria, y d'aquí el nom que porta, d'allà, ahont passa el terme del dos pobles... Tocant á las parets de la casa, hi passa lo camí vehinal... camí forse concorregut els diven-dres y dias de fira á La Bisbal..."

La mina del mas Ribot. "Aquella aiga era un nèctar"

Un pou rústec presideix el mas Ribot. En Juan José i la Saturnina sempre tenien un càntir de terrissa negra sobre la pila del pou a disposició dels passavolants, fossin boletaires, caçadors, bosquetans o la parella de la Guàrdia Civil. "Amb un *trago* ja quedaven satisfets. Aquella *aiga* era potent, era *aiga* de muntanya, un nèctar.", ens diu l'Àngel.

"No era *aiga* ni del pou ni de la font. Era *aiga* d'una mina que no és gaire lluny de la casa, a la vessant del puig Cargol. Amb una petita canonada de plom en fèiem arribar un rajolí fins al safareig."

La *Clàudia López*, una dona nascuda a Extremadura que vivia a Sant Joan de Palamós, tenia fe en aquella aigua; s'havia fet tips d'anar-ne a buscar per a un dels

Mina d'aigua de Can Ribot

seus fills, delicat de salut. Hi pujava a peu per la banda del castell de Vila-romà, coneixia a fons el paratge de la vall de Bell-lloch. L'Àngel diu que fins i tot en alguna ocasió havia pernoctat a Can Ribot.

Per tirar endavant la família, la Clàudia i el seu home anaven a diari a bosc. Feien llenya i feixines que venien a un flequer de Sant Joan. Tenien un burro, i uns veïns de Sant Joan els deixaven un carret quan tenien els feixos a punt. Aquella dona treballadora incansable no va deixar mai de freqüentar la vall de la *Bill-lloc*. Fins i tot les dècades dels 60 i 70, anys d'abandonament, quan els corriols només eren transitables pels senglars, la Clàudia hi trescava a diari. En temps de bolets tenia *pamades* les clapades. Cada tardor la vall els hi regalava en exclusiva.

La mina de Can Ribot es troba camuflada enmig de bosc. El corriol que hi porta és ben fressat i el bosc relativament net, res a veure amb l'emboscada font. Es tracta d'una cavitat rocosa excavada a la muntanya. Fa un

parell d'anys hi vam anar amb la *Cati*. Vam entrar-hi porugues, profanant la foscor amb una lot. Aquell raig de llum postís va pertorbar un gran eixam de mosquits. La mina era completament seca. Ni una gota del famós nèctar.

Dolls que són història potser és com en diria Miquel Torroella de la font, la mina i del pou de Can Ribot, avui obsolets; de ben segur que l'escriptor de Fitor estaria content i orgullós veient com la seva besneta, la *Tresa*, reviscola de l'oblit aquests racons tan estimats pel cronista.

La baba, com deia familiarment la *Tresa* a la seva àvia *Treseta*, filla de l'escriptor Miquel Torroella i de Narcisa Aymerich, va transmetre les vivències de Fitor als nets.

L'àvia *Treseta* va créixer a Can Torroella i es va casar a Mont-ras amb en Joan Isern. Després vindria la seva mare, la Mercè Isern Torroella, nascuda a Can Cremany, de Mont-ras. De totes elles ha begut la *Tresa* el doll d'estima per Fitor i l'afició d'enfilat muntanya amunt sempre que pot.

Mentre refem el camí de tornada, l'Àngel i la *Tresa* tenen una conversa animada. La passió de l'Àngel és menar l'horta que té a Vall-llobrega arran de riera. Parlen sobre empeltar, podar, plantar, regar... a la conversa també hi van apareixent tots els fruiters. Mentre els escolto, em ve al pensament un poeta llunyà en el temps i en l'origen, el cèlebre escriptor Rainer Maria Rilke (1875-1926), nascut a Praga.

Quanta enveja provocaria a Rilke veure com aquests dos hortolans empordanesos interactuen amb la diversitat de la Natura; avesats a la terra des d'infants, sentir-los com parlen amb vehemència del que han cultivat tota la vida segur que plauria al poeta.

Rilke va ser internat de jovenet en una acadèmia militar, on va ser educat en aquesta disciplina durant l'adolescència. Va ser una experiència traumàtica que li va impedir dominar el que la majoria de gent de poble coneix de base. En el recull epistolar *Cartes a un jove poeta* Rilke es lamentava: "M'agradaria aprendre el que probablement sabia si se m'hagués permès de créixer al camp entre gent més vital que no pas amb la d'una escola impersonal i avorrida.

Teresa Torroella Aymerich i Joan Isern Bellvert, Mont-ras. Anys 40. Foto: col·lecció Núria Alsina Isern

M'agradaria saber les lleis més simples i anar pel món a petits passos, des del principi fins a la fi. Com es produeix la vida, com es comporta en els animals més comuns, com es ramifica i s'estén, com brota i com es manté: Tot això és el que pretenc aprendre.

Hi ha algunes coses que la gent gran ens hauria d'explicar quan som petits, perquè quan som adults les coneguèssim com a cosa normal."

De tornada pel camí frondós de Can Ribot, vaig escoltant, un pas enrere, l'Àngel i la *Tresa* xerrant amb aquesta parla de pagès amb el deix de Fitor, la mateixa que Torroella tant defensava en el pròleg de la seva novel·la *La Pubilla del mas Carbó*: "... la prosa ab que es escrita, prosa de poble ó de masia, res d'aqueixa parla avuy de moda, ... d'aqueix reconet de terra, l mes bonich y hermós de Catalunya que s'anomena L'Empordà Petit, reconet de terra que'm té'l cor robat..."

Camí del Mas Resplandis, 7 - Poligon Industrial Riera d'Esclanyà
17213 Esclanyà (Girona)

T. 972 61 24 26 - F. 972 61 24 62
jabonester@xarxacontrol.es

TANCAMENTS
MONT-RAS
pvc i alumini

ENS DEDIQUEM: TANCAMENTS PVC I ALUMINI, OBRA NOVA, REFORMES D'OBERTURES (SUBSTITUÏNT MARCS DE FUSTA, PERSIANES, PERSIANES MOTORITZADES, PERSIANES ALICANTINES, PORTICONS, MALLORQUINES, MOSQUITERES, BALLESTES), PORTES D'ENTRADA, MAMPARES DE BANY, MIRALLS, VIDRES, TREBALLS DE SERRALLERIA, FERRO I INOX, DISPOSEM D'ESPECIALISTES EN FUSTA, PARQUETS, TARIMES DE FUSTA, PERGOLES, PORTES D'INTERIOR, ARMARIS, PORTICONS

C/ Torres i Jonama, 54 - 17253 Mont-ras • T. 972 301 492 • M. 687 550 222 - Miquel Planas Rocas • info@tancamentsmont-ras.cat
www.tancamentsmont-ras.cat

MOLINS I FORNS DE CALÇ

Molí d'en Frigola, molí d'en Ribes i forn de calç d'en Puigmiquel

Josep M.Farreró

Aqüeducte del molí d'en Frigola. Foto: Xavier Grañén

Per arribar al punt de sortida cal agafar la carretera Gi-664 de la Bisbal a Sant Sadurní de l'Heura. Una vegada hem passat el revolt de la carretera a l'alçada de Cruïlles trencarem a l'esquerra, en direcció al molí d'en Frigola i el veïnat de Salelles, fins arribar per una pista de terra al mas de Can Si-n'hi-queda, on es poden deixar els cotxes en el baixant cap al Daró. Conten que aquest nom tan peculiar ve d'aquells temps en què a les Gavarres hi havia molta activitat de llenyataires, carboners, traginers, rajolers, etc. que passaven llargues temporades vivint al bosc. De tant en tant baixaven al pla a proveir-se de queviures. Els que es quedaven feien la comanda: *"Si n'hi queda, porta'm mitja dotzena d'arengades i tres quilos de fesoles..."*, *"I si n'hi queda, puja'm dues llaunes de sardines i un pa rodó..."* i així va quedar batejat el mas com a Can Si-n'hi-queda. Actualment està restaurat i envoltat per una tanca de bruc. Seguim la ruta al costat del bosc de ribera del riu Daró. A la primavera, a primera hora del matí o al capvespre, hi ha un recital de rossinyols. Tenen tot el repertori per anar desgranant a mesura que avancem en el trajecte. També poden sentir-se el tudó, la tórtora boscana, el cucut i la merla. Però cap d'ells refila com ho fa el rossinyol. Hom se sent acompanyat tota l'estona que deambula pel costat del riu.

Molt aviat s'arriba al molí d'en Frigola, el molí fariner que aprofitava l'aigua del riu Daró com a font d'energia natural per convertir l'energia hidràulica en

energia mecànica. Un sistema sostenible, ja que no contaminava ni l'aigua, ni l'aire, ni generava residus. La molta del blat i/o d'altres cereals per obtenir farina es realitzava en aquests molins construïts al costat de rius, torrents o rieres.

Per retenir, conduir i emmagatzemar l'aigua, calien unes construccions especials: la resclosa, el rec, l'aqüeducte i la bassa. Com que aquests elements van ser restaurats (l'any 2001 per l'Escola Taller de les Gavarres) es poden observar in situ i entendre'n el funcionament. També hi ha uns cartells amb dibuixos i croquis ben explicats.

La resclosa s'utilitzava per elevar el nivell de l'aigua del riu i conduir-la a través del rec i l'aqüeducte fins a la bassa. Aquesta servia per aconseguir una regularitat en la pressió de l'aigua que queia sobre el rodet (paletes còncaues). També en temps de sequera feia de reserva i es podia utilitzar una bassada per moldre.

Seguim el curs del Daró (entre verns i freixes) i el creuem fins arribar a un altre molí fariner, el molí d'en Ribes. Tot i trobar-se en estat ruïnós encara conserva el rellotge de sol a la façana.

Avui dia no seria possible posar en funcionament aquests molins fariners. Els episodis extrems (sequeres/inundacions) han augmentat a conseqüència de

l'escalfament global de l'atmosfera per l'augment dels gasos (CO₂) provinents de l'ús indiscriminat de combustibles fòssils, i això és un fet indiscutible. L'augment de la temperatura mitjana així com la disminució de les precipitacions farien inviable fer funcionar aquests molins d'una manera ecològica i sostenible.

Creuem el Daró per les restes d'una antiga palanca (davant mateix del molí d'en Ribes) i ens enfilem per un corriol costerut. Al torrent de l'esquerra s'hi poden veure, a més de llorers i verns, alguns exemplars de trèmol (*Populus tremola*), cosa curiosa perquè aquest arbre habita a muntanya i és rar a terra baixa. Aquí, el paisatge canvia radicalment i se'ns ofereix el bosc mediterrani eixut i sec, amb la vegetació que el caracteritza. Seguint la pista forestal, ens acostem al forn de calç de can Puigmiquel. Va estar actiu fins als anys 60 del segle XX. La proximitat de llenya (feixines) i roca calcària va propiciar aquesta indústria. Està molt ben conservat perquè el van restaurar. Sobre la volta s'hi col·locava la pedra calcària. A la base s'hi feia la foganya, fins arribar a assolir una temperatura de 1.000 graus durant 4 o 5 dies perquè les roques es convertissin en calç. Els seus principals usos foren com a material de construcció, per blanquejar parets, per a desinfecció de l'aigua dels pous, per a blanqueig de paper i adob de pells.

Aquest és un itinerari circular d'uns 4'5 km per fer tot l'any, sobretot, a la primavera i a l'estiu. A l'hivern, és possible trobar més aigua a la llera del riu Daró i aleshores es fa més difícil creuar-lo.

Salut i cames!

Ràfec del molí d'en Ribes, amb rajoles pintades amb simbolismes que protegien contra les pors, les bruixes i les supersticions
Foto: Xavier Grañén

Marcòlic de les Gavarres (*Lilium martagon*). Foto: Josep M.Farreró

A primers de juny, la planta reina de la contrada és el marcòlic vermell (*Lilium martagon*) que llueix enmig de la verdor dels marges més frescs i ombrívols.

Marcòlic de les Gavarres

(*Lilium martagon*)
Ser la flor més desitjada
em faria molt feliç
assutzena virolada
divulgueu el meu encís.

Primavera, entre malesa
jo il·lumino el vell camí
sobresurto amb timidesa
i esglaio el pelegrí.

Vergonyosa, soc molt tímida
però impúdica també
doncs aixeco ma faldilla
que tothom s'hi esplaï bé.

No m'agrada que em sacsegin
ni que em toquin el nespler
solitària vull que em deixin
i agraïda us estaré.

Bigarrada, pigallada
del rosa al vellut carmesí
esgrogueïda, ataronjada
semblo l'arc de Sant Martí.

Ser la flor més desitjada
em faria molt feliç
assutzena virolada
divulgueu el meu encís.

Josep M.Farreró i Carolà

DEIXA'T PORTAR!

TRANSPORT PUNTUAL, PORTA A PORTA, SENSE PREOCUPACIONS

Serveis personalitzats de qualitat, a preus assequibles, amb conductors professionals

TRASLLATS A / DES DE AEROPORTS, ESTACIONS DE TREN I PORTS
Et recollim puntualment al lloc indicat.

EMPRESSES

Beneficia't de la nostra experiència logística perquè la organització de les teves reunions i esdeveniments sigui tot un èxit.

TURISME ACTIU

Especialistes en trasllats de golf, neu, ciclisme i senderisme. Tenim els recursos necessaris per el desplaçament tant de grups com individuals.

C/Lluís Companys, 4 - Local 1
17200 Palafrugell (Girona)
T +34 972 96 33 22

info@maypebus.com
www.maypebus.com

MAYPE

COSTA BRAVA
LUXURYCARS

Lloguer de cotxes de luxe amb conductor a la COSTA BRAVA

TRASLLATS A / DES DE
AEROPORTS, ESTACIONS I PORTS

DISPOSICIONS DE LA
FLOTA EL TEMPS QUE NECESSITI

ASSESSORAMENT DE FORMA
PERSONALITZADA PER EVENTS

COSTA BRAVA
LUXURYCARS

C/Lluís Companys, 4 - Local 1
17200 Palafrugell (Girona)
T +34 872 22 02 02
info@costabraluxurycars.com
www.costabraluxurycars.com

TECOMAC

Jardineria, forestal i de l'horta

ECHO
HONDA

Tel. 972 30 78 03 - Mòbil 629 75 75 80
C/ Sant Pere, 57 - 17200 Palafrugell (Girona)
www.tecomac.cat

Promediter, s.l.

PROMOCIONS I CONSTRUCCIONS

Carrer Torroella, 116 C
17200 - Palafrugell
Telèfon 972 30 51 54
promediter@telefonica.net

CONTE

La cobra sincera

Marta Vilà

Hi havia una vegada, en un bosc de l'Índia, una cobra reial que era coneguda per la seva sinceritat i saviesa. Molts animals anaven a demanar-li consell, encara que no tots sortien contents amb els comentaris de la serp, perquè no tenia pèls a la llengua.

Un dia, el rei de la selva, el tigre, va anar a visitar la cobra.

—Bon dia, amiga! Et voldria demanar una sincera opinió. Com em veuen els animals del bosc?

La serp es va quedar muda uns segons, no podia deixar de pensar en la mala reputació que tenia el tigre. Els animals el trobaven egoista i molt ruc.

Finalment, després de pensar una estona, la cobra li va dir:

—Estimat tigre, saps que no sé dir mentides... Com tots els animals tens qualitats i defectes, et demano que m'escoltis i reflexionis sobre el que et diré.

—Ningú pot negar que ets el més poderós de tots els reis que hem tingut. Ets fort i valent, però també hem de tenir en compte els teus defectes, et critiquen perquè ets injust i no destagues per la teva saviesa.

Quan va acabar de dir aquestes paraules, la ira del tigre li va sortir de la boca, es va enfadar tant que va interrompre la serp i la va expulsar de la contrada.

L'endemà la serp va anar a veure el tigre per intentar solucionar el conflicte.

—Em sap greu, no vaig voler ofendre't amb les meves paraules. Jo també tinc defectes, no soc gaire delicada a l'hora de dir les coses i sense voler vaig ferir els teus sentiments. Però has de pensar una cosa: si no volies sentir la veritat, per què em venies a veure? Et demano perdó, no et volia fer mal.

Però el tigre, que era molt orgullós, no la va perdonar i també va fer fora totes les cobres del seu territori.

—Marxem —va dir la cobra—. Però pensa que ens necessites més que no et penses.

—Pots comptar! —va respondre el tigre amb ironia.

—No serem gaire lluny del teu territori, si vols que tornem només ens ho has de demanar.

Molt content vivia el tigre ignorant que la seva sort amb el temps canviaria. Un dia va rebre la visita del falcó, estava molt amoïnat perquè no trobava ratolins per caçar; després dels ratolins varen començar a escassejar els conills i altres petits rosegadors. Quin era el motiu d'aquell desgavell?

El misteri el va resoldre la guineu, que era la més llesta i es va adonar que el nombre de serps estava augmentant molt ràpidament i per això desapareixien tots els rosegadors.

La guineu va anar a veure el tigre i li va explicar el motiu de la seva visita.

—Et vinc a veure perquè d'ençà que vares fer fora les cobres, aquest bosc no ha tornat a ser el mateix.

—Què vols dir? A veure, explica't! —va contestar el tigre.

—Doncs que el nombre de serps ha augmentat, els escurçons i les pitons s'estan fent gegantins.

—I com és possible que passi això? —es va sorprendre el tigre.

—Doncs perquè les cobres reials s'alimenten d'altres serps i com que ara no n'hi ha, no tenen cap depredador. Per això n'hi ha tantes. Si la cosa continua així, aviat no tindrem res per menjar i serem nosaltres els següents en morir.

Quin dilema va tenir el rei tigre, no volia anar a buscar les cobres, però era l'única solució per arreglar el desastre que ell mateix havia provocat.

El tigre, amb un grup d'animals: la guineu, l'os i el lleopard varen sortir a buscar les cobres reials. Tot el dia i tota la nit les van estar cercant i finalment en varen trobar una, li varen dir que avisés totes les cobres i els expliqués que el rei tigre els demanaria perdó per haver-les fet fora de mala manera.

I tal com havia promès la cobra sincera, totes varen tornar al territori del tigre.

De mica en mica, el bosc va anar tornant a la normalitat. El nombre de serps va disminuir, els petits rosegadors es varen anar recuperant i la felicitat va tornar a la selva.

A partir d'aquell dia, el tigre va escoltar atentament els suggeriments de la seva amiga, la cobra reial. Va entendre que era bo rebre consells d'altres animals més savis que ell.

NINOTAIRES

REPARACIÓ INTEGRAL DE L'AUTOMÒBIL

Serveis:

Alarmes. Equips de música. Especialistes en aire condicionat. Diagnosi de frens/suspensions. Preparació de l'automòbil per passar les revisions de la ITV. Bobinatges. Injecció electrònica. Obtenció de tot tipus de peces de recanvi.

Lloguer:

Jardineria. Bombes. Construcció. Pintura. Compactació. Martells. Grups electrònics. Compressors. Metall. Neteja. Fusteria. Màquines.

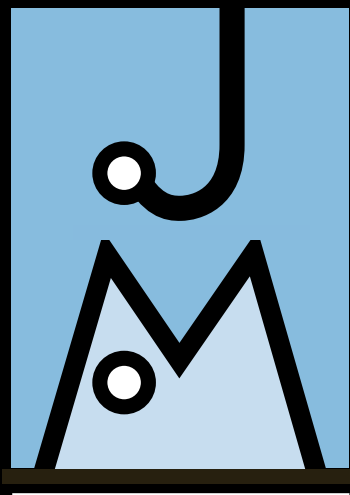
VENDA DE MAQUINÀRIA, LLOGUER I REPARACIÓ

JARDINERIA, FORESTAL, HORTA I CONSTRUCCIÓ

SERVEI DE LLIURAMENT I RECOLLIDA A DOMICILI

- Tenim una àmplia experiència en el sector.
- Assessoram i busquem la millor eina per a cada treball, tant a empreses com a particulars.
- Us oferim servei propi de reparació i manteniment, recanvis i accessoris.
- Tota la maquinària surt provada i a punt per ser utilitzada.

CA LA PAQUITA

QUEVIURES I PA

C/ TORRES JONAMA, 53
17253 MONT-RAS

972 304 552
686 415 397

Can Pantaleu

PRODUCTES ARTESANS I NUTRICIÓ ANIMAL

CERVELLA ARTESANA

FABRICACIÓ PRÒPIA
VENDA A L'AGROBOTIGA

Avinguda Catalunya, 32
MONT-RAS (BAIX EMPORDÀ)
Tel. 618 97 76 97

GASTRONOMIA

Canelons de festa

Recepta: Pilar Giménez. Foto: Xavier Grañén

Els canelons tenen el seu origen en la cuina italiana, però a Catalunya ens els hem fet nostres, sobretot els que es preparen per Nadal i per festes majors, que són els elaborats amb rostit.

Actualment han evolucionat: n'hi ha de verdures, de peix, de bolets i de tot el que vulguem farcir-los. L'únic ingredient en comú en totes les modalitats seria la pasta que els embolcalla i la forma, però basant-se en això, alguns cuiners canvien la pasta per diferents productes com algues, carbassó o altres.

La seva comercialització a punt d'anar al forn els han fet una menja de cada dia, com a menjar ràpid. Si els feu a casa, en podeu fer més quantitat i congelar-los.

Les quantitats les podeu variar, ja que aquest plat es pot considerar d'aprofitament. Per tant, si teniu un tall de carn a casa, cuit o per coure, es pot utilitzar. El secret del caneló és un bon rostit.

Ingredients:

Farcit

- 500 g de carn de coll de vedella a daus
- 500 g de carn de coll de porc a daus
- 200 g de pollastre
- 2 fetges de pollastre
- 2 cebes
- 1 cabeça d'all
- 1 raig de brandi
- Oli d'oliva
- Sal i pebre
- 36/40 làmines de canelons (depèn de la mida que els feu)
- Formatge per gratinar

Beixamel

- 1,5 l de llet
- 30 g de mantega
- 40 g de farina
- Sal, pebre blanc i nou moscada

Elaboració

- En una cassola, poseu-hi un raig d'oli, enrossiu la carn salpebrada, afegiu-hi la cabeça d'all i les cebes, les podeu tallar en quatre trossos, ruixeu-ho amb el brandi, tapeu la cassola i deixeu-ho coure a foc baix. Amb tres quarts o una horeta estarà cuit. Vigileu que no us quedi sense suc, podeu afegir-hi un gotet d'aigua.
- Poseu les làmines de canelons a coure o a hidratar-se, segons les hàgiu escollit.
- Piqueu la carn amb la ceba i un parell de grans d'all, tombeu la carn picada a la cassola, per aprofitar tot el suc, i us agafarà tot el gust del rostit.
- Esteneu les plaques en una superfície neta, però una mica humida, agafeu la carn, pot ser amb les mans, i farciu els canelons. Si teniu la beixamel feta, podeu col·locar-los directament a la safata del forn, abans aboqueu-hi una cullerada de beixamel, així no s'enganxen.
- Quan tingueu la safata completa, cobriu els canelons amb la beixamel, només faltarà escampar-hi el formatge i gratinar-los al forn.

Beixamel

- Poseu a bullir la llet.
- En un cassó poseu la mantega i la farina i feu un ros, sense que agafi color. Afegiu-hi la llet a poc a poc, per tal que no faci grumolls, no pareu de remenar, poseu-hi sal, pebre i nou moscada, al gust. Deixeu-ho coure dos o tres minuts.

OLI D'OLIVA VERGE

MATEU

VARIETATS D'OLIVA:
ARGUPELL, ROGET I PICUAL

JOSEP SAIS DEULOFEU
CIUTADELLA, 6 - 17253 MONT-RAS
GIRONA (ESPANYA) TEL: 609 302 394
RMEAMM: 17110.05.01.2.3.00001

Oli d'oliva obtingut directament d'olives i
només mitjançant procediments mecànics

Fitxa de tast
h. Foie-Gras
1. Crus

Núm. de tastador 2

Notes

Notes - Judici

Total

EXCEL·LÈNCIA
TERRITORI
PRODUCTORS

PRODUCCIÓ
ALIMENTÀRIA
DE QUALITAT

PRODUCTES DEL

PEIX
AIGÜES

ARROSSOS

BEGUDES

CONSERVES

**FOIE-
GRAS**

EMBOTITS

LÀCTICS

OLIS
D'OLIVA

MELS

FRUITS SECS

CAFÈS
& INFUSIONS

VINS
& VINS GENEROSOS

PROMOCIÓ DEL
TERRITORI

SUPORT
ALS PRODUCTORS

PROMOCIÓ
DELS GUARDONATS

SEGELLS
D'EXCEL·LÈNCIA

JURATS
QUALIFICATS
TASTOS
A CEGUES

CONCURSOS
BIENNALS

TROBAREU TOTS ELS PRODUCTES SEGELLATS AL WEB

GIRONAEXCEL·LENT.CAT

Diputació de Girona